

Анахъ пшъэръиль шъхъал

Терроризмээ пэ-
шүүгчийн комиссиеу респуб-
ликэм шызэхаша-
гьэмрэ Оперативнэ
штабынрэ зичээзыу
зэхэссыгьоу ты-
гъуасэ ялагьэм
тхъамэтагьор шы-
зэрихъяагь Адыгэ
Республикэм и
Лишъхьэу Тхъа-
күщинэ Аслъан.

Іоныгъом и 18-м щылэшт хэдзынхэм языфэгъэхъазырын ыкли яргъэклокын щынэгъончъэним, хэдзыглэ чылпэхэм террористическихэ актхэр къацымыхъунхэм фэшл республикэм ихэбзэхъумаклохэм тофэу аашлэрэм къытегущылагь АР-м хэгъэгу клоц тофхэмкэ иминистрэу Александр Речицкэр. Ащ къызэриуагъэмкэ, хэдзынхэм ахэлэжжэнхэ ыкли амакъэ зытын зыльэкышт нэгбүрэ мин 339-м ехъу республикэм щатхыгь. Мы уахтэм хэбзэхъумакло къулыкъухэм пшъэрэйль шхъялэу ялэр общественнэ-политическихэ рэхъягъэр укъуагъэ мыхъуныр, кампанием иргэгъэклокынкэ

хэбзэгъэуцугъэм къыдилын-тэрэ шапхъэхэр гъэцкігъэнхэр ары. Аш фэшл план ѿйл, аш къыдыхэлтыгъэу юфхъэбзэ гъэнэфагъэхэр зэхащэх. Общественна Ѣынэгъончагъэр ыкын рэхъяатныгъэр къэухумэгъэнхэм фэшл хэбзэухъумаклохэмрэ хэдзыгыгээ комиссиехэмрэ ялофшиэн зэрагъэпсын фэе шыкыгъэр къэзыгъэнэфэрэ өгъеджэнхэр зэхащэх. Анахьэу аналэ зытетыщтыр хэдзыгыгээ участкэхэм террористическэ актхэр къащымыхъунхэр ары. Мы кампанием мэхъянэшхо зэрилэр къыдалтыгъээ, йоныгъом и 10-м щегзэжьагъэу и 20-м нэс по-

лицием илофышләхәм гъэль-эшыгъэ шыыкіәм тетэү къулы-күр ахышт. Транспортыр, хәдзынхәр зыщызәхашцәштхә чы-піәхәр аупльәкүщтыр.

Гъэсәныгъэм епхыгъэ учреж-дениехэр терроризмәм зэрэ-шыухъумагъәхәм, шәңынгъэм и Мафәу къэблагъәрәр щынэ-гъончъеу хәгъеунәфыкыгъә-ним илофыгъуи комиссием хэтхәр хәппләгъәх. Адыгеим гъэсәныгъэмрә шәңынгъэмрә-кіә иминистрәу Хъуажъ Ами-нәт къызәрәхигъәшцыгъәмкіә, гурьт еджапләхәм ыкыл кәлә-цыкыл ыгытыпләхәм ящынәгъон-чагъе къэухъумәгъәним пәу-хъэрэ мыйлукур муниципалитет-

— Ильэсипшык! э узэк! э бэжымэ, гъэсэнгъэм иучреждениехэу республикэм итхэм щынэгъончъэнэм исистемэхэр, видеокамерэхэр ялагъэхэп. Мы уахьтэм къыклоц гъэхъэгэе гъэнэфагъэхэр тшыгъэх, тиеджаплэхэр зэтедгъэпсыхъягъэх, ау щынэгъончъэнэм ишапхъэхэр икъу фэдиэзэу зымыгъэцэктэрэ учреждениехэр джыри тилэх. Охътэ клэклым а тошшэнэрын тыухын фае, — къытуагъ Тхъаклушинэ Аслъян.

Министрэй Александр Речицкэм зэрээтигъязагъэхэм-кэ, шлэнэыгъэм и Мафэ хэбзэ-ухъумэко къулыкъухэм гъэ-

лъешыгъэ шыклем тетэу юф ашлэшт. Министерствэм икъулыкъушэ мин фэдизыр еджаплэхэм, кэлэццыкын ыгыплэхэм ящынэгъончьягъэ, рэхьатныгъэм алтыпплэштых. Джаш фэдэу гъогурыклоныр щынэгъончъэнэм, терористическэ актхэр къэмыхъунхэм анаэ атырагъетышт. Мэфэкл зэхахъэхэм къяклонлэрэ цыфхэр, автомобильхэр ауплъеклухээзэ ашыщтых. Пшъэрлыгъэ апасьхъэ ихэр агъэцэклэнхэм фэхъазырых.

Терроризмәм ықін экстремизмәм я идеология пәшүеклөгъянным фәзорышшәре һофтхабаззәхәр зәрагъәцакләхәрәм кытегушыларъәх АР-м лъәпкә һофхәмкә, һәккүб къэралхәм ашып-пәурә тильәпкәтгүхәм адирялә зәпхыныгъәхәмкә ықиң къәбар жыугъәм иамалхәмкә и Комитет итхаматә Шхъелләхъо Аскәр, Мыекъопе къэралыгъо технологическе уни-

верситетым иректо-
рэу Къуижъ Саи-
дэ, Адыгэ къэра-
лыгъо университе-
тным ипроректорэу
Тыгъужъ Фатимэ.
Спортымкіэ, нау-
кэмкіэ, творчест-
вэмкіэ, обществен-
нэ Йошыннымкіэ,
нэмыкі лъэныкъо-
хэмкіи студентхэм
амалэу, лъэкіэу аэ-
кіэльхэр агъэц-
кіэнхэмкіэ Йофэу
ашэрэм ахэр къы-
тегушылгъэх.

— Терроризмэм ыкъи экстремизмэм апешүеклогъэныр, тиньбжыкъэхэр мы тхъамын-клагъохэм ашыуխымыг сундер даша.

Мэйянхэр швэгэрийль шхъяа! Республикаам щыгсэухэрэм ягухэлхэр щы-Іэнгъэм щыпхырашынм-кэ мы аужырэ ильэсхэм амалышуухэр алэклэлхэ хъугъэ, гүшүээм пае, спортымкэ. Бас-сейнхэр, псауныгъэр зыша-гъэпытэрэ комплексхэр тилэх, мы уахтэми ац фэдэг посэуа-льэхэр тэшьых. А постэуми ама-лэу къатыхэрэр къызфедгъэ-федэхээзэ, спортым ыкы физическэ культурем цыифхэр алытщэнхэ фае, — къытуагъ Тхъакуущынэ Асплан.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Евгений САЛОВЫР

Адыгэ Республикаанкэ зы мандат зиэ Адыгэ хэдзыпэ коеу N 1-мкэ Урысые Федерации и Федеральна Зэлукэ и Къэралыгъо Думэ идепутатынымкэ канадат

е 2016 — 2021-рэ ильэсхэм лъэныкъо 12-мкэ депутат йоштэнэу згъэцэктэштыр

КПРФ-м икомандэу сзыыхэтим кризисым пешүекогъэнымкэ программэ «Къытэпэсигъэ щылакъэм» тифэзыщэрэ лъэбэкъупши» зыфиорэр зэхигъэуцааг. Ар къэралыгъом политики, социалын ыкы народнохозяйственне лъэныкъохэмкэ хэхоньгъэ шүхэр ышынхэм и Курсыкъе щыт, цыфхем аш дырагъэштаг.

А программэм къылкырэхых сидепутат мурадхэри. Аш анахь мэхъянэ зиэу къышыгъэнэфагъэр цыфым игушхъебаиньгъэ, унагьом, общественне зэрэпсау ясоциалын, экономическе федэхэр къеухумэгъэнхэр ары.

1. Сидепутат йоштэнкэ алэрэ чылпэм згъэуцурэр цыфым ифшюшэ уасэ фэшыгъэны ары. Къэралыгъо ыкы муниципальн къулкыухэм зафэшыгъэзэр цыфир агъэцыкъуныр щыгъэзьеагьен фае. Мы къулкыухэмкэ еклоплекъ хэхоньгъэ щытын фаер «Къэралыгъомрэ чылпэ зыгъэорышыжылэрэ — цыфхэм атай». Цыфым уасэ фэмышыгъэним, конституционнэ шапхъэхэм атетэу псэурэ къэралыгъошом имыфшюшэ щысэу къэхьыщт гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо лъэхьаным хы Шуцэ лушом клорэ электричкэхэм ашыхъурэр. Цыфхэр ахэм аргуагъэхэу, къин алтэгъузэ а гъогур зэгамычын фэш Ѣицыкъагъэр джы щылехэм мэшюокуит ахгъэхъогъэнхэр ары нынэп. Цыфхэм амалшүхэр ягъэгъотыгъэнхэр компанием икомерческе федэхэм ашхъагъын фае. Ареутштэу щымытмэ, къэралыгъом нэмыхк щыкъе къыгъотынэу щыт ицыфхэм уасэ къафишызэ, ярхъатыгъе къылкырыкъиз. Къэралыгъо Думэм «О защите человеческого и гражданско достоинства» зыфиорэр федеральна законим ипроект къыхэслхъаным сывхъязыр.

2. Электричкэхэм афэгъэхыгъэ йо-

фыгъохэм язэшюхын епхыгъэу (мы лъэхъянам ахэр тыращыжхээ ар зэшүахы) законодательнэ предложение къахэслхъашт компаниену цыфхэм язещэн фэгъэзаягъэм зэрар ешынэ, дотации зэрэтире субъектхэм компенсациену компаниен ратыжын фаер атырахъжыныш, федеральна бюджет ар къыхагъэкэ ашынэу.

3. Автострахованием иполис къудэхыгъэним епхыгъэу йофишюхэр зыпкыгъэу цыфхэм фэш къэралыгъо страховой къулкыухэр унэе страховой компаниехэм афэдэу зэхэцгэхэнхэм законодательнэу дегэштэгъэнхэр игьюу спъэгъущт. Е автострахованием зэрэпсау къэралыгъо июрисдикции хэгъэхъэзэн фае.

4. Шюкэ зимиэ медицинэ страхование исистеме къэралыгъом, цыфхэм йоштаплэ язитыхъэрэ мылькоу къофатупшырэм щыц ѹоф зышэхэрэ мылькоу йоштаплэхэм альумытхэр страховать шыгъэнхэм мы лъэхъянам пэуягъахъэ. Совет хабзэм ильэхъан, занкъеу бюджет ахъщэр къулкыум фатупшыу зыщетым, аш фэдэ щылагъэп. Я 90-рэ ильэхъэм ар шюкэ зимиэ медицинэ страхованиемкэ зэблахъуг. А зэхъокынгъэхэм яльэхъани ыпкэ зыхэмийт медицинэ йэпилэгъум щыц горэхэр къенгъагъэх. Ау нэужум шюкэ зимиэ медицинэ страхованиемкэ фондымрэ йэзэлэ учрежденихъэмэ азыфагу къихъагъэх страховой компаниехэр. Псайнуыгъэр къеухумэгъэнимкэ къулкыум икомерческие къыкэлтийгъагъэр «оптимизация» йэзаплэхэр зыщызэфашыгъэхэр, йоштаплэхэр нахь макъе зыщашигъэхэр, медицинэ йэпилэгъур «фэлофаше» зыщыхъугъэх. Цыфым ищынгъэ, ипсайнуыгъе къеухумэгъэнхэм ачылпэ къихъагъ медицинэ фэлофашэхэм ябэдэршылпэ. Игьюу сэльэгъу

системэм зэхъокынгъэу фашыгъэхэм социалын ыкы демографическэ къеухэу къызишигъэхэр зыщызэхфаиштэ парламент едэунхэр Думэм зэхицэнхэу, ишыкъагъэм, парламент зэхэфынхэри ригъэлокъинхэу. Мы къулкыум занкъеу бюджет мылькур фатупшыгъээ шыгъэным къыфгээжыгъэн фае сэльтээ.

5. Депутат йоштэним мэхъянешо Ѣщесэти къэралыгъом ицыфышхэхэхъоньгъэ Ѣышынным законодательнэ йэпилэгъу егъэгъотыгъэним — «ны мылькум» итын лъыгъэкотэгъэнхэр, индексации ар шыгъэнхэр, сабыибэ зыптурэ унагьохэм федеральна социалын эпилэгъу хэгъэхъожь альяжкэгъэнхэр.

6. Цыфхэм анахь ящикигъэ гъомылхъэхэм, товархэм ауасэ къызэрхахъорэр, сэ къызэрэсшошырэмкэ, ильэситым къыкъоц законодательнэ лъапсэ илэу Думэм Ѣызэшохын зиамалыгъэхэу, ау ар зымышыгъэхэм джы хэдзынхэм афэгъэхыгъэ кампаниене телевидениемкэ рагъэлокъирэм къыщаалтынир ишыкъагъэп. Джы мы йофишьор къеухумэгъэнимкэ Ѣышызэ конодательствэр зыукохэрэм пшьэдэкъыжъэу ахыштыр нахь пхьашэ шыгъэним фэгъэхыгъэшт.

7. Кризисим пешүекогъэним фэш зэшюхыгъэн фаехэм ашыц къэралыгъом Ѣышызэхэрэм Ѣщэфэн амалэу ялэм зыкъеэлэтигъэним лъапсэ фэхъущт законодательнэ актхэр гъехъазырьгъэнхэр ыкы штэгъэнхэр. Производствэм къэралыгъом хэхоньгъэ Ѣишынним икъэлтийгъэ ар къысшошы.

8. Іэкъыбим къырашыре продукциер тэтихээмкэ зэблэхъугъэним фэш игьюу сэльэгъу Къыблэ ыкы Тэмрэ-Кавказ федеральна шольырхэм сэнашхъэм икъэлтийгъын ыкы санэм ишын ашыпильхэм къэралыгъо йэпилэгъу ягъэгъотыгъэним фэгъэхыгъэшт.

9. Парламент пшьэрилэгъу зыфесэгъэуцужы фракциен КПРФ-м ыкы нэмыхк депутатхуу социалын пшьэдэкъыжъ зыхъуу зылтигъэрэм «Заом икъэлтийгъхэр» зыфалохэрэм социалын йэпилэгъу ягъэгъотыгъэним фэгъэхыгъэшт.

10. Творческе союзхэм ягумэгъохэм сашигъуазэш, федеральна закон «Творческе союзхуу Урысые Федерации Ѣышэхэцгэхэм ыкы ахэм ахэтхэм афэгъэхыгъ» зыфилуу я 90-рэ ильэхъэм къахалхъэгъагъэм иоф дэшгээним пыдэжыгъэн фае сэльтээ.

11. Іэпкэ хэмилтээу къыхэтэуты.

Гетманов Андрей Леонид ыкъор

Къалэу Мыекъуапэ зы мандат зиэ хэдзыпэ коеу N 9-мкэ Адыгэ Республикаан и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатынымкэ канадат

«Тикъэлэ гупсэ Ѣышыкъе дахэ ерэ!»

Къысатыжыгъэ ахъщэр. Ар икъугь техники ыкы оборудование сэфэйнымкэ. Непэ мы колективим нэбгырэ 90-рэ Ѣэлажье.

Типшэрэль шхъаалэр пшэуплэхэм азыфагу иль газрыкъоплэшхохэр тшынхэр ары. ООО-у «Монтажыр» Адыгэими, Краснодар крайми, Урысыеми аашашэ. Тиоштэнкэ Ѣытхъуу къытфэзхырэр тиэлэпэсэнгъэрэ ти-профессионализмагъэрэ. Ау тилэжэнхэр зедгэжъагъэм къышыублагъэу непэрэ мафхэм анэсжъуу къэткүгэе гъогури Ѣы. Къэсон слъэкъыщт, ежь иунэе иоф къызэуихынэу изыхъухъагъэмкэ тхылыгъэлэ гъехъазырьынир пэриохуу охууфэ хэбзэлахъэмкэ законодательствами Ѣышыгъэ илэу Ѣытшыт. Шытпкэе, бизнес цыкъум ыкы гурытим, унэе предпринимательствэм хэхоньгъэ ашыннымкэ макъеэп зэшюхыгъэ хъугъэр. Ау Ѣышынгъэрэ зы чылпэ итырэп. Законодательствэри лъэхъянам диштэу гъэлжъэхъигъэн фае. Аш пае йэпэсэнгъэ зиэ Ѣыштаплэхэм, предпринимательхэм, производственникхэм яопыттызфэгъэфедэгъэним мэхъянэ ил.

Предприятие цыкъум ыкыгъэр нахьыбэу зэхэцгэхэнхэр, унэе предпринимательствэм зэгъэушомблъугъэр фае. Цыфхэм предпринимательствэ сэнаушыгъэу ахэлтыим зыкъигъэльэгъон амал ятгээнхэр, Мыекъуапэ ахъщэ къышыгъэрэхъэн зэрэлтийгъыщтэр ыкы арэущтэу Ѣытшыт зэрэфаер ябъэлгэгъуныр Ѣышыгъэр. Непэ тэ гумэгъыгъо гъэнэфагъэ

тырхылпэ — Ѣыштэнимкэ бэдээршылпээр зыфенкъомрэ къытпагъохырэмрэ зэтекъых. Апшэрэ ыкы профессиональна гъэсэнгъэрэ производствэр язэфыщтыкъе икъэлтийгъэхэр ишыкъагъ. Аш мэхъянэ ил производствэшхохэм ямызакъо, тэтием фэдэ цыкъум ыкы. Тэ, Ѣыштаплэ къэзитыхэрэм, специалист ныбжыкъе икъэлтийгъэр едгэблэгъэнхэр, едгэджэнхэр фае. Джашыгъум бизнесри, къалэри, республикэри Ѣышытшы.

Сэ сидепутат Ѣыштэн мэхъянэ зиэ дээс хэхсыгь: къалэм иофыгъохэр зэильтгэокъе зэшюхынэу Ѣытштэп, ахэр зэхэтхуу ренеу уадэлжъэн фае. Ар фэгъэхыгъу къалэм икъокылпэ лъэнхыкъо посыр дэчныим — унэхэм посыр акъэмынхын иофыгъо. Республике парламентим ыкы къалэм ядепутатхэм яшуагъэкэ а гумэгъыгъор тиэлкү Ѣышыгъэзяягъ къенаухэр туукузэбыхи. Ау ашкъе а иофыр зэшюхыгъэ хъущтэп. Непэ къалэм ошхыпсыр дэчныимкэ исистемэ гъэлжъэхъигъэним ипроект иоф дашэ, аш ишуагъэкэ тиэлээ урамхэм языйт нахьышу хъущт.

Джыри сывыгъэгумэкъырэ зы иофыгъу. Къалэм изэтгээпсэхан. Ар анахь Ѣофыгъо хъульхэм ашыщ. Къалэм ыбултырэ чыгур инвентаризация шыгъэн фае зыми фэмыгъэзэгъэ зылпэхъэрэ, зыпари зылтымынгъэрэ шольырхэр аш имынхэм фэш. Джаш фэдэу къалэм изэтгээпсэханкэ проектхэм нахь тэрээу алтынгъэрэгъэн фае жы хууѓэ

технологиехэр пшэольэшын им Ѣышыгъэ шедэхэн фэш.

Къацуурэ Ѣофыгъохэм бэрэ ахкъуадэ анахь шхъаалэр — ильэс заулкэе Мыекъуапэ сид фэдэшта? Сыдэуштэу бизнесимкэ, инвестициихэмкэ тиэлэхъончээ, гупсэхуу тшын тльэкъыщт?

Федеральна хабзэм ипрограммэхэр нахь чаныгъэ хэлэв Ѣышыгъэм цыдгэцакъэхээ тшын фае, сыда пломэ тиэлэхъончээ а лъэнхынкэ Ѣыштэншо зэшүхэхы, ау чылпэхэн ахэр зэрэшгацэцэхъяхэрэм уигъэрэзэнэу Ѣыштэп.

Зэкъеми анахь шхъаалэр къэлэцыкъумхэрэ ныбжыкъе икъэлтийгъэ зэгъэхъигъэнхэр ахэр, сыда пломэ тиэлэхъончээ тшын фае. Гупшысакъэхэр алашхъе къеуцо, Ѣышыгъэм имэхъянэ зэхашээ.

Къэлэ дахэу ыкы гупсэхуу, къэлэштэу лъэхъянам епхыгъэ Ѣофыгъохэр зыщипхууханхэ, хэхоньгъэ зыщипшын пшьэкъыщтэр фае. Тиэлэхъончээ тшын тиэлэхъончээ тшын фае. Уисайджэхэр урамым тиэлэхъончээ тшын тиэлэхъончээ тшын фае. Аш пае хэти иамал ришилгээнхэрэ зэрэхъущтим.

Зэкъеми джыре уаххтэмкэ, непэрэ мафэмкэ тшын. Тежкугъэгупшихъирэ нэбгырэ пшэпчыкъи тиэлэхъончээ тшын фае. Тиэлэхъончээ тшын фае. Гупшысакъэхэр алашхъе къеуцо, Ѣышыгъэм имэхъянэ зэхашээ.

12. Творческе союзхэм ягумэгъохэм сашигъуазэш, федеральна закон «Творческе союзхуу Урысые Федерации Ѣышэхэцгэхэм ыкы ахэм ахэтхэм афэгъэхыгъ» зыфилуу я 90-рэ ильэхъэм къахалхъэгъагъэм иоф дэшгээним пыдэжыгъэн фае сэльтээ.

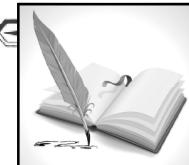
13. Парламент пшьэрилэгъу зыфесэгъэуцужы фракциен КПРФ-м ыкы нэмыхк депутатхуу социалын пшьэдэкъыжъ зыхъуу зылтигъэрэм «Заом икъэлтийгъхэр» зыфалохэрэм социалын йэпилэгъу ягъэгъотыгъэним фэгъэхыгъэшт.

Мыекъопэ гурт еджаплэ N 15-рэ къызысэхүм, кадровэ офицер сэнэхъатыр къыхэсхыгъ. Ракетыдзэхэм яапшээрэ дээ команднэ-инженер училищэу Ростов дэтын ыуж Казахстан Ѣышыгъе космодрому «Байконур» къулкыум къур Ѣышыгъыгъ. Зэхъокынгъэ зиэхъэм симургадхэр аукъагъэх. Къулкыум съкъыхэсгэхъыгъи Мыекъуапэ къызысэзэжъыр сищынгъэгъэ къэгъезаплэ хууѓэ. Тэрээ уинэ идэпкъэри къыбделэхэу зэралорэр. 1994-рэ ильэс. Аш Ѣыштаплэ сыйлыхъуныр езгэжъагъа, егъланэ унэе предприятие — ООО-у «Монтаж» зыцээр зэхэсшэнэу исхъухъагъ. Егъэжъаплэ сферхъугъ дээм съкъыхэсгэхъыгъи зэхъум

УСАКИОУ КЬУМПЫЛ КЪАДЫРБЭЧ НЕПЭ КЪЫЗЫХЪУГЬЭ МАФ

Гупшысэ чъагъохэр

**Сэ зы гъуаткюу, дунай,
о сыпхэтми,
Джа уитхъапеу
сыгукю сыпфыщыт.
О уцыфми, умэзми,
ухэтми,
Къыбдесхъакырэр
сицыфыгъэ укыт.**
«О уцыфми, умэзми,
ухэтми»

Ежыр нэхьой зиэ цыфэу, шырыт дэдагь. Иусэхэри зыхэкыуаки, кэшыкыжы ахэмьильэу, лые гори къахэмийш, ежь усаклом ыгу тешлыкыгъех, ишьогуух, зафэх, гэллагъэх.

Къумпыл Къадырбэч я 60-рэ ильэсхэм адигэ литературэ ныбжыкэл къыхацогъэ творческэ кочлахэхэм ашыщ, анахэу илиризмэгъэ шьаб ежь фэдабэм къахэзэгъэшгъэр. Къытэшлэкыгъэ чыюпсым идэхэгъэ-шэшлугь Къадырбэч иусэхэм пкыи афэхъугъэр. Дуна-

имрэ цыфыимрэ язэпхыныгъэ зэрэгүнэнчээр ыкыи аш мэханэ фэшыгъэн зэрэфаер къигурую, зэхишлэу сидигуи Къумпылым игупшысэ ахэр дыхэтгъэх, щыпхыришгъэх. Иусэхэр бъялчай эм къеклы-хэш, пылуханчэу нафэх, зафэх, къабзэх.

Ильэс 30-м ехь усаклор лъялжыгъагь: зэчий гъэнэфагы хэлэгэ, гъэсэнгэ-шлэнгыгъэ зэргийгэотыгъагь, щыгэнгэхэм хэлльри ышлагъэу, къулайнгэ-лэпэлэсагъэ хэлльэу тхэштгъэх. 1957-рэ ильэсхэм къыщегъэжагъэу ытхыхэрэл къыхиутыгъэх. Ежь псаяэз тхыллын 9 къыдигъэкыгъ, ашэр усэ тхылльэу «Псынэкіэч» зыфиорэр 1964-рэ ильэсхэм къыдэкыгъ. Дунаимрэ Цыфыимрэ, Усаклорэ Уахтэмрэ язэгурью сидигуи къаргью, чагаюу щытмэ, нэфынэм ылъапсэ пынгынэм гупшысэф зэри-

шэхтээр, имурад инхэм зэрэлхэхаштыр мы ашэр усэ тхылтым щыкыгъэхтыгъэу сэлжытэ. Аш къыкылэльыкыагъэх гупшысэ хыорхэ «Гумэк», «Апрелэу сыгум инэф», «Цыфым инеуш», «Гъэшлэ нап», «Сятэ исурэт», «Нэфшагъор сишэсэп», «Охътэ гъунэнчээм изытакык», «Бэзьюу быбырэм иныбжыкыу» зыфилохээр. Мыхэм цэу афишигъэхэмкыи усаклор Къумпыл Къадырбэч зэлъызыгъыгъ гуль-гупшысэхэр, ахэм альяуж ыфызэ, усэ сатырхэр зэрэзэхилэхэрэг гурилогъуа. Нэрымыльэгыгъи луданэклэ цыф гъашлэр зэфэдэклэ зэрэхытаагъэр усаклом итхагыу, иккни, игушло такъикни о пшхъэклэ ухащэ, зэхэштэ, дэоэлти, аужыкъэм, угу къигүшүүкыгъэу, ор дэдэми мы усэ сатырхэр къэдоххэу къыпшэхъу.

Усэкло иныр, дэгъур ары цыфыбэмэ агу лыылэсныр зыфызшлокырэр. Ежь Къадырбэч зыщымыгъэх уж усэ тхылтэу «Гъашлэм ильэуух» зыфиорэр ыкыи къызыххуу-гъэр ильэс 75-рэ зыщыххуу-гъэм тхылтиту хуурэ «Зэхэуулаа» (2009-м, 2011-м) къыдэкыгъэх.

Къумпыл Къадырбэч (1934 — 1990) ильэс 56-рэ къыгъэшлэгэх. Еджэнэуи, тоф ышлэнэуи, гупшысэнэуи, усэнэуи итэе ифагь — иуахтэ ыушлагъ. Тхэм къыхилхъэгэе зэчир шуагъэ хэлльэу ыгъэфедагь, игупшысэклэ Дунаишхор ри-къукыгъ, цыфым нахь пээзыгыт лялпэ зэрэшымыгъи аш гуигъахуу, иусэхэм гульчлэр зэлъызыгъыгъи къа-шыриотыгъыгъ. Иусэ-орэд гуапеклэ адигэ лъялжын фэу-сагь, иадыгабзэ ыгъэхжынчэу, хъыраххынчэу атыригошагь, лъялжыгъи гупшысэр ылэтигъ.

**Дунаишхом икылым-
сым рэхъяат, ишъэфы-
бэ гъэшлэгъон, изэн-
щаач, игомылу макь,
игохыгъэ ин усэкло-
лирикэу Къумпыл
Къадырбэч шэлэфэ
ыпшысигыгъэр ыкыи
зыфэусагъэр.**

Къумпыл Къадырбэч УСЭХЭР Сикъуадж

Сэ лъапсэ зыщездзыхыгъэр
Сыкъызшальфыгъэу сикъуадж.
Сэламыр ашэр зэсхыгъэр
Сыгушоу иурам занк.

Къысатэу сэ Сенэ үшюу,
Щысфашими унэ Париж,
Аш пас сиштэлтэл гушом —
Сикъуадж сэргэ Париж.

Гъашлэм игушуу иккни
Мыш ашэр щыспеклэгъигъ.
Къунаным щесидзэу аркынчыр
Ихъуплэ тхыапш къыхэгъигъ.

Гур къэзгэеуцэ шуульгэгъур
Зыщисшыгъэр сикъоджэ гупс.
Ныбджэгъур, гъэшлэ ныбджэгъур
Зыщисшагъэр иурам бъуз.

Зэйищэу сыгъэ жыу къабзэм,
Бэрэ имээс сыхэтгъ.
Игубгьюу гъэбэжъу лъапсэм
Насыпэу зыкъыситгъ.

Дунаим чылпэ дэхабэ,
Сэ сэшлэ, хъопсагьюу тет,
Аш щылпэ фэдэ Улапэ,
Улапэ — сэ сиорэд.

Сипчъэ, ныбджэгъур, лумыгъэзагъ

Сыфаеп, слъэгъунэу гъогу бгынагъэ,
Цыфхэм якыаплэу гъогур щэрэт.
Сыфаеп слъэгъунэу бзыу улаагъэ,
Ошьогум лъагэу зыщерэлт.

Псы имытжъэу псынэ сидаеп,
Псы къабзэ псынэм ерэт зэлпэ.
Ашыгъупшагъэу шуульгэгъу сидаеп,
Шуульгэгъур ренэу нахь орэлпэ.

Mashlo имытжмэ, пкэнчэба хъакур,
Чыгээ машлор щэрэмымыгъас.
Цыфхэр мычэфмэ, кло, сида джэгур,
Пчагур бъягъирэзу лъапэр къычлас.

Щысизэкъоштмэ, сидаеп унэм,
Сипчъэ, ныбджэгъур, лумыгъэзагъ.
Утемысштмэ, сида пая уанэр,
Сида пай ашыгъум шыр агъэсагъ?

Сыгу хэкы, слъэгъумэ цыфыр
сымаджэу,
Тильэхъан узыр щэрэкодып!

Хэти рыразэу ежь ишылакъэ,
Шэрэгушлук цыфыр инаасып!

Жыы зыкъемытим хэтми сидаеп,
Аш нибжы гъогу сэ сыйдымыхъан.
Жыы зыкъемытим сидаим сидаеп,
Ашыгъум гъашлэр мигъэшлэгъон.

Псыхъо цыкыу

Сабый нэпсым мынахыбэу,
дахэу, къабзэу
инэлкыитлур шьэшшэе үүпшлэм
фэдэ къабзэу
сэшлэ псыхъо —
ыбгыр псыгъо.

Клэлцэлкүхэр пцэжъяяшэ
бэрэ къаклох,
хъалыгъу шкъойхэр пэго үүсэу
хъоеу хадзэх,
пшахъом хэсих,
псыхъом хизых.

Зэнэлүасэу, зэнэбдэжэгъоу
мыш къыщэхъуу,
псыхъо цыкыу шылхьум фэдэу
шы альгэгъу,
агъэдахэ,
аш рэпагэх.

Сабый нэпсым мынахыбэу,
дахэу, къабзэу
инэлкыитлур шьэшшэе үүпшлэм
фэдэ къабзэу
сэшлэ псыхъо, —
ыбгыр псыгъо.

Чыгы

Нысаклэ чыгыгэ ахэтмэ,
Ормырмэ, нэлэмымык сицэлрэп.
Уачлэгы о мыдженэтмэ,
Джэнэтэр зыфэдэр сицэлрэп.

Къыбготмэ ашэр пчэдэхжым
Жыы дэдэу укъыдээтэдэх.
Угушоу мо тэгээ пчэдэхжым,
Инуркэ зыкъэотхъакы.

О ухъазыр зыщыжъоркъым,
Жъаушоу зыкъэоубгы.
Уачлэгы ныбжыкъэ макъэм
Шуульгэгъур гъусэ щыфэхъу.

Хэт ылэ мафа, хэт ыла
Узгээтысигыгъэр, чыг лъаг?

Ар псаяа, тыдэ ар щыла?
Игъашлэр аш орэдах!

Сиорэд

Клэдэлук о, сида макъа зэхэхэр?
Чэу тызтесыр шьхъал хъураем фэд.
Ори ошлэ, джары зэтырахэр,
Афимыкүрэр джары, сиорэд.

Хъау, тэгъужы баджи ялох хэлъэп,
Пкэнчээу бгъэжъым нэ лае фэмыш!
Пцлашхом пцлашхъор
нибжы ипшылгээп,

Ау цыф цыкыу ашкэ мыхъо-мыши.
Джыркэ джары зылэхэр къыхацэу,
Мылтуу клэхъолс гуяу зыкъудайрэр.
Чэу тызтесыр аш фыримыкүхъэу,
Игъунэгъур джыркэ зыгъэлпэйрэр.

Щылэнгъэр джары зыгъэутхъоу,
Шъуульонгъэр зыгу хэпкэлгээхээ хэлъыр,
Псы кочлашхом лъапсэр зэрэхитхъэу,
Къырыкъоштыр гъашлэм зылэ ильэр.

Ау гуклэгъу зэхэшыкыи хэта
Аш нахьыбэу о зыхэлтэгъуаагъэр?
Цыфыр арба чыгушхор зихатэр,
Ар лъялжыгъур шыаджэу хэт къыозыуаагъэр?

Шъэфыр

Тэ тшээрэм нахьри тымышилэу
Чыгушхом тетыр нахьыб.
Тэ тэпшыы, ау шъэфыр мышьэу
Зегъэбэлты, зычлеуу.

Ау щытми тэ тэрэхъатэр,
Тызпещэ шъэфым, тепхъуатэ.
Нэфаплэм тыкыфээлтэр,
Нэфаплэм луухыгъ ипхъуантэ,
Дунаер пхъонтэ луухыгъэу
Къэрени, пльэгъун зэшыгъоу,
Мыгъэшлэгъонэу, мытхъагъоу,
Цыфыри аш хэпшыхъагъэр.

Дунаер
Фэдэу къунаным
Къэущыжъыгъэ сабьеу,
Зыгъэччыыкыи пчэдэхжым,
Нэгушоу мо къушхъэ сиджым
Тыгъэр шхъарыт зикъудыеу.

Дунаер фэдэу къунаным,
Гушом ишьоф къыщечхыэ.
Лъэхъанэм гъэтхэлэ уанэм
Пытэу зыреэлпэтыхъэ.

Зэдасти чыгыгэ зы джанэ
Арагъэдэгъэм хъунэу,
Дахэу къыхэшэу апчанэ
Зафалэ нысаклэ плонэу.

Нэфшагъом кушъэ орэдэу,
Пчэндэхъумэ яжъуу къыхадзэ.
Чэфыгъом чыгур къылэтуу,
Къокылээм ынэгу фельзээ.

Хыр

Укъызыгубжрэм, усыдхжэр къушхъэу,
Хыр, къээлэти.
Узылэсэжъэрэм, сабый чыяягъэу,
О орэхъаты.

Сыдэу уштыми, уигъашлэр фэдэу
Шылгыгъу ош фэдэу, сыйфаер чыгум
Ренэу Ѣшылэнэу.
Сыкъызыгубжрэм, шылгыгъу

Ош фэдэу
Сыкъэгубжынны.
Сызырхъатэрэм, шылгыгъу ош фэдэу
Сырэхъатыны.

Шылгыгъу ош фэдэу, пыир згээгүлэу
Сылгэгъонынны,
Шылгыгъу ош фэдэу

Къысфычэлкыны.
Юфым сыгушоу сэ сыйтеклоным,
Шылгыгъу ош фэдэу,

Цыфыгъур згъялхъэу сэ сыйчиэнным,
Шылгыгъу ош фэдэу.
Шылгыгъу сыйсэумэ, сэ къызлесхъаклэу

Сишилэнгъэ,
Шылгыгъу сыйсэумэ, сэ къызлесхъаклэу
Уиберчэтгэгъэ.
Сэшлэ, ошыгум

уашхъягъур нахь шуумбъоу
Зыкъыщеубгыу,
Сэшлэ, орэдым уапашхъэ жынчэу
Зыкъышеэлти.

Шуульгэуныгъэр, сэшлэ, уапашхъэ
Нахьри Ѣшпэйтэ,
Зэкъошыныгъэр, сэшлэ, уапашхъэ
Нахьри Ѣшфытэ.

Укъызыгубжрэм, усыдхжэр къушхъэу,
Хыр, къээлэти.
Узылэсэжъэрэм, сабый ч

Кэлэе гэдже шыпкъагъ, цыфышигъ

Хъодэ Сачнэт Ибрахимэ ыпхъур 1946-рэ ильэсэм тыгъэгэзэм и 18-м куаджэу Пчыхъалыкуае Хъут Ибрахимэрэ Фатимэтрэ яунагъо къихъуагъ. Унэгъо зэгурьлохъим апэрэ сабьеу къихъуагъэм лъэшэу щыгушукъигъях. Гушуягъор адагошэу, дэгъоу, дахэу щылэр зэкэ фагъешуашэу хъабли чыли къафехъохъугъ. Пшъашъэжье нэутхэу, гупкъеу къэтэджыгъ. Ыгукъе еджэнэм фэшагъеу, ишлэ шэгъошюу кэлэе гэдже хэхэри къифэрэзэу еджаплэм щеджагъ. 1965-рэ ильэсэм Сачнэт ныбжыкъе дэдэу унагъо ихагъ. Ау бзыльфыгъе ныбжыкъе зыххэгээ Хъодэ лацом «дженкъом дэрэс, еджэнэр сыдкэ ищыкъагъ» ытуагъэп. Ипшэу Шумрафэрэ итуагъэ Гощэхураарэ апхъум фагъэдагъ. А ильэс дэдэм ишхъэгъусу Русланни итуусу ушэтихъэр дэгъоу атихи, Адыгэ къералыгъо кэлэе гэдже институтын филологиемкъе ифакультет иадыгэ отделение чөхъягъах. Ильэситф еджэгъури аухи, апшэрэ гэсэнэгъе ялэу 1970-рэ ильэсэм Хъальэкъуае къагъэзэжьигъ, гурт еджаплэм яофшэн щырагъэжьагъ. Коллективэу зыххэхъагъэм гурыохъу, щысэтихъипхэх, Хъальэкъуае льйтэнгъэшхо къацыфашэу ильэсэвэрэ зэшхъэгъусэхэр едкыаплэм щилэжьагъах.

Сачнэт урсысыбзэмэс литературэрэмрэкэ ригъэджаагъах, иофшэн хэшүкъишиго фырилагъ. Еджаклохэм шэнгэгэе куухэр алэкильхъаным пылыгъ. Ашдаклоу 1962-рэ ахъялэй, цыфышигъахом изехъаклохъу, нахъялхъэр агъельаплех, ежхэми ашхъэ уасэ фашыжъуае пүгъэнхэм

Хъодэ Сачнэт оптышко зилэ кэлэе гэдже щытыгъ. Иурокхъэр гэшшэгэону зэхищэштыгъах. Сабийм темэу къытуатэрэ наху гурыохъошу зэрэхъущым пылыгъ, шыкъэ-гээпсыкъэхэм ренэу алтыхъуагъ. Къыдэхъуагъ ыгукъэ зыфэягъэр: икэлэе джекъуабэм ашшэрэ гэсэнэгъе ялэ хъугъэ, зыкъэхъопсырэ сэнэхатхэр алэ къырагъэхъанхэ алъэкъигъ. Хэтэрэ кэлэе гэдже насыптигъе, дэхажэкъе зыфельэгъужыгъ ригъаджэхэрэг гъогу дахэ тетхэу, щылэкъэ-псэукъеши юлэ хъумэ, аш гушоныгъе къыреты. Аш фэдагъ Сачнэти.

Ильэс зэкэлтыкъо пчагъэ-

хэм Туцожь районым гэсэнэгъэмкъе иаттестационнэ комиссие ипшэшагъ, нэүжым Адыгэхъялэ итурыт еджаплэмрэкэ якэлэе гэдже хэм яметодическе объединение ипшэшагъ. Иофшэгъухэм ишшуагъе аригъэкъынимыгъуж итыгъ, ежь шыкъэ-амалэу ўлэ кыригъэхъагъэхъэмкъе адээпэйагъ, адэгожагъ. Урсысыбзэмэс литературэрэмрэкэ езывыаджэхэрэм апае тематическэ планированихэр тхыль

рэ ильэсэм апэрэу щырееко-кыгъагъ «Ильэсэм икэлэе гэдже» зыфиорэ зэнэхъохъур. Аш хэлэжэгъяа Сачнэт юкии апэрэ чылпээр къыщидихъигъагъ. «Инновационные технологии» зыфиохъэрэтиши энэгъе чылпэ пытэ зыщаубытми, къэштагъэп кэлэе гэдже пэртырь. Ильэс 60 ыныбжыгъ компьютерым яофришэн ылъэхъину, Интернетым иамалхэр, интерактивнэ доскэр иурокхэм ашигъэфедэн ылъэхъину зызэрэгъашэм. Ашпээрэ категориэ илэу яофшиагъ. Щытхъутхыльэу илэр бэдэд. Кэлэе гэдже яофшэнэм иветераныгъ. Щытхъуцэхэу «Кэлэе гэдже шыхъа» 1988-рэ ильэсэм, «АР-м народнэ гэсэнэгъэмкъе изаслужене яофши» 1992-рэ ильэсэм къыфагъэшшошагъах.

Сачнэт яофшиэн дэгъу дэдэу зэргээцэхээгээ фэдэу иунагъу дахэу зеришагъ. Ныбжыкъе дэдэу унагъо ихагъ. Лацоу зыххэхъяа щыщ зишыгъ, хэт-күхъагъ. Пшыимрэ гуашэмрэ янэ-ятхэм афэдэу яплтыгъ, льтэнэгъэшо афишигъ. Адэрэхэри льэшэу къетэжьигъах. Яамал къехыифэ Шумрафэрэ Гошхъураэрэ пкъеушхуо кэтыгъигъ, сабытфэу унагъом къихъагъэр алдагуугъ, алдажэжьигъ. Зэшхъэгъусэхэр сменитлоу еджаплэм щилажьэштагъигъах. Аш фэдиз уахтэм пшьэшъэжьи-хэм тыжыимрэ ныжыимрэ афэсакыгъигъ. Унагъом исхэр зэдэлжухъеу, зэгурьохъу ильяс пчагъэрэ джауштэу посэугъах. Ишхъэгъусу Руслан янэтэхэм анаэ къытетэу, ежыри афэсакыу, сид фэдэрэ яофки иупчэгъухъеу ильэс 34-рэ

шыхъафэу къыдигъэкъигъ ыкъи ильэсэйбэрэ кэлэе гэдже хэм ар агъэфедагъ. Хъодэ Сачнэт 1997-рэ ильэсэм къыщегъэжьагъеу 2012-рэ ильэсэм нэс еджаплэм илашэгэдэн-пчуныгъе яофшиэмкъе итуадзэ щытыгъ. Хэшшыкъ фырилэу, кэлэе гэдже хэм ишшуагъе аригъэкъеу ишшээрильгээцэхэгъ. Ишшынгъе щыщу ильэс 42-рэ Сачнэт еджаплэм фэлэжьагъ. Шхъэхыгъе урокхъеу, пчуныгъе фэлэхьигъе зэхажэхъеу икэлэе гэдже яофшиагъ хэтыр бэ. Яофтихъеэзэфшхъафхэм ахэлжэхъетгээ. Туцожь районым гэсэнэгъэмкъе игъэорышилане 1992-

алъэхэсигъ. Ахэр дунаим зехъижхъем, ренэу дэгъурэ дахэрэкъе ыгу къэкъыжыщтыгъэх. Зэшхъэгъусэхэр ильэс 44-рэ зэкъыгъуяа Руслан идунай ыхъожыгъ. Унагъом къиньшхо къыщыхъуагъ та дэгъушор зэрахэзжыгъигъэр.

Сачнэт укытегущыиэ хуумэ, Руслан итуагъу къымышын пльэкъыщтэп. Цыф зафэу, халалэу, ицыфыгъэкъе, ишынгъе зегъэкъуакъе къицэхъуане щытыгъ. Ныбжыи ымакъе лъэшэу ыгъэу зэхахыгъеп, мыхъунуу зыф горэми дэзекъуагъэп. Пшьэшьитфыр зэдаплууагъ. Ясабийхэр цыфыгъэшхом, 1992-рэ зэхахыгъем къафагъуа щытыгъ. Пцыр, хъагуу-шъугъур, шхъошэнэр уигъогогуунуу зэрэшьмытыр яцыкъуугъом агурагъэуагъ. Унагъом зэфыштыкъе ильын фаер, нахъяжъеу исхэм узэрафицыщтыр ежхэм язекъуакъе арагъэлэгъуагъ. Пшьэшьэжьиэхэр сид фэдэрэ яофшиэн фэкъулайхэу агъасагъах. Джащ да克лоу дэгъоу узэрэдэжэн, гэсэнэгъе зэрэбгъотын фаер зэхашыкъынмыгъуж итыгъах. Къадэхъуагъ ныты насыпшохъем яхүхэль. Яльфыгъэхэр щынэнгъе гъогу занкэ тирэгъэхъагъах, зыфэхэ сэнэхъатхэр къыхахыгъах. Ашкъе Сачнэтрэ Русланрэ амалзуу ялэр зэкэ агъэфедагъ. Япшъашхъэу щамсэтрэ Маретрэ бухгалтер хъугъэх, Марзэтрэ Зурретрэ ны-тихъем яльгъо рыклиягъах, кэлэе гэдже сэнэхъатыр къыхахыгъ, анахыкъеу Сулет модельер-дизайнер. Ахэр непэ унэгъо дахэхэр ялхэу Хъальэкъуае, Мыекъуапэ, Адыгэхъялэ ашшээхэрэх. Кэлэе гэдже зэшхъэгъусэхэм пхъорэльфий ял. Ежхэм шъао зэрэмийм паенки хуун, шъэожьиэхэм лъэш дэдэу ашыгъушукъыщтыгъах, ау пшьэшьэжьиэхэр къызэрэуатынхэ щылагъигъ. Ахэр зызэхахъэхэрэ ныжъ-тыжъ гуягъухъэр ренэу агу къэкъыжьых.

Ежь ялъфыгъитф фэдэу пшьэхъуитфыри пчыкъо закью илэри Сачнэт зэришагъах, янэ къыльфыгъэхэм афэдэу шуылтэгъуагъах. Унагъо зехъэхэм щыгъуашагъэх, ренэу зыщищыкъагъэм илэгъигъу афэхъуагъ. Ишхъэгъусу янэ къызэрильфыгъэхэр ныбжыи ыгу ригъэкъигъигъ.

ЦУЕКЬО Нэфсэт.

Лэшэгъум куу къыхэнагъ

— Цыфым ежь насып шыфешыжъа, хъауми насып пылыгъуа къэхъуа? Зы гушыкъе мыш джэуап къетыгъуай. Насып зыпьль эзэльгүхъа шэн дахэу — 1962-рэ зеклиякъе, зэдэлжүхъа шүлтэгъуа, шүлтэгъуа ильыр тэ, Хъуадэхъэмкъе, тинасыпэу Тхъэм къытилэши, къытхахы, лъэлэс куутые хъяр къытхахыгъ. Игукъе къэхъуэ изеклиякъе Сэтэнэе гуашаа (ауштэу седжэштыгъ сэ Любэ), тшыпху класа, шүлдээ тлээгъуа гъашаа Тхъэм къыритыгъэм тыфэрэзэу, тшыгушуо тэри тигъашаа дэтхъигъ. Лакъом ежхыри

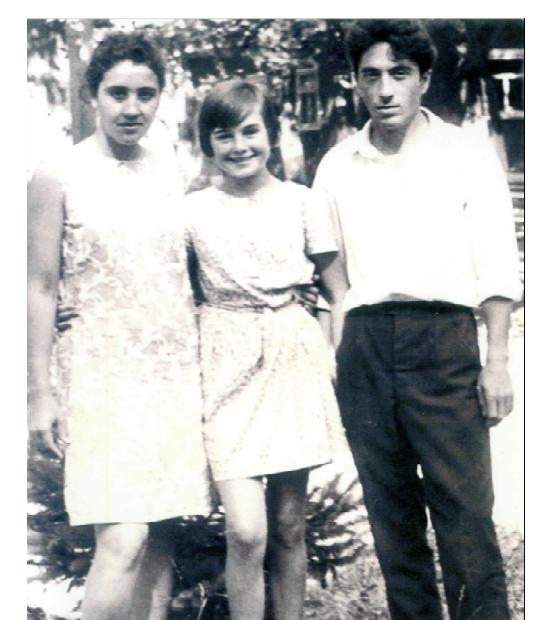
гушхуо Хъодэ 1962-рэ зыпьль эзэльгүхъа шүлтэгъуа, зекэми гуки псэки анэсштыгъе. Ыгукъе къабзэу, нурэр ынэгү къыкъе, зэфэнгъе хэлэх, хъалэлэу псэугъэ. Любэ удэгүхъа зыхъукъе, шэн-хэбээ дахэу хэлхым уигъэукашэу, гушхисэу къырихъижъагъэм нэшүкъе уригъэлэх, узлэшишэу щытыгъ. Псау телэфэ тиупчээжъэгъуагъ. Хъяр уилэм, алэ къысштыгъ, къин ухэфагъэмэ, тэлэшшуагъа, тхагъэпчыгъе хэмийлэх къылпкъеуцштыгъ.

Ымакъе 1962-рэ, дысэу, пхэндэхэу гушыкъе мы бзыльфыгъэм елэгъуулэхыа. Любэ къызытхахъаагъаар непэ фэдэу

къэсэшшэжьы. Тхамэфиту джэгэу фашыгъагъ. Сятаа Емлыхърэ сянаа Тайбатрэ ныса-къе тадэжж къаши, пчыхъэ джэгүхшо фашыгъагъ.

Руслан ильэри Любэрэ сабый дахэхэр алпүхъа, мэшэлахъээ пхъорэльф дэхаги ял. Мы нэбгыртлэр зэдэгүхъаа ёлтыгъе. Янэ къыльфыгъэхэм афэдэу шуылтэгъуагъах. Унагъо зехъэхэм щыгъуашагъэх, ренэу зыщищыкъагъэм илэгъигъу афэхъуагъ. Ишхъэгъусу янэ къызэрильфыгъэхэр ныбжыи ыгу ригъэкъигъигъ.

«Сид Любэ мыхъунуу елэгъуулагъэр?» алоу къысэупчыхъэмэ, зы джэуап закью си-лэр — ильбонэмисэу зэрэхъэйжыгъигъэр, тыхызэригынагъэр ари. Тынфэрэз, тикласа, тшыпхуо, тинисэе дахэу Любэ!

Хъодэ Адам, унэхъош къа, Адыгэхъялэ къытилэши, тигъэорышилане илаш.

Ныбжыи сцыгъупшэштэп

— Сынасыпшюо зысэлтын тэжкы. «Нырэ тырэ кыхахырэп» alo. Непэ ахэр кыхахынхэу амал сиёу щитыгъэмэ, сянэрэ сятерэ саблээбыкыныеп егашшэм. Сэсиакыл кызыыцкыуагъэу, зыгорэ къесшлэжкыуагъэу зытихыуагъэм кыышгъэжкыагъэу ахэр пхэнджэе зеклуагъэху къесон слэккыштэп. Сегупшиц зэптигъэки ахэм афэдэ щылагъэу сфеюштэп. Хьау, ахэр Тхьэм зөгъапшэхэу, ахэм афэдэ цыфхэр щымыхэу сфорэп. Щы цыф дэгъубэ, джахэм зэу ашынгъэх тянэ-тятэхэр. Ренэу зыптыгъэхэр ахыцшо ашынхар арэп, щылэхэе тэрэз тиленэр ары нахь. Хэбзэ юофшэнэр непэ къаухымэ, хатэм щилэжжагъэх. Ары а лъэхханым адыгэ унэгэ тоствури зэрэшагъэхэр. Тэ, пшешшэжкыитым, цыфы тыхунэу, зеклокэ тэрэз тхэлтынэу, едажагъэ тыхунэу — джары ахэр зыкхэхопшыщтэхэр. Ашкэе лэптигъэху ялагъэх тянэжкыре тятэжкыре. Загъорэ кысышшынгъэх єжь акьюо Русльана нахьи янысэ нахьышу альэгъущагъэу. Аш бэри сегупшысэштэг. Ильэс 18 яныбжьэу къарихылли, гуххэе рамыгъэшэу ильэсэйбэрэ ахсэиг. Непэ тянэ укытегушынэн пломэ, маклэп дэгъоу, дахэу хэлтынгъэр итугыу къешишынэу. Ны, нэнэ, шъхэгъусэ гуклэгъушшэе зэрэшшытагъэм щеч хэльэп.

Тятэре ежыррэ шъхэкэ-фэнтэгъэу, шулъэгъушоу азфагу ильгэгъэр умыгъэшшэгъон плээкыштэп. Пэсэрэ урим мифологиет щыщ тхэе бзыльфыгъэу Пенелопа ѹцкэе тята тянэ еджештагъэ. Сысабый зэххум кызгуршиштагъэп арэущтэу зыкеджэрэр. Нэужум кызгуршиштагъ аш имэхханэ ѿки ар тянэ фасыгъапэм фэдэу кысщихуагъэх.

Шулъэгъушоу тянэ кытфыриэр итугыиэхэр арэп кызыэрдгүргибэуагъэр, ар кызыхэштиштагъэр изеклюаклэхэр ары. Шъхахынэгэе юфи имыиэу, емьизшыжкыуагъэр ренэу таужитыг. Пшэшшэжкырем шэнэу хэлтынхэ фасхэр зэхгигъэшшагъэх. Аш кытилоштагъ: «Сыд шъулоштми, шъушшэштми апэррапшшэу шъугупшиц шъузэрэшшэжкырем, унагъоу шъузэрикыгъэм, къудаджэу шъузудэкыгъэм. Ахэм ацлаекэе ряжкугъэонир шъунала?». Джащ фэдэу гъэсэптигъэдэу кытфышиштагъэр бэ. «Былымыр — осэпс. Шиу шъушшэнным шъупыль. Джары сидигоки бготижыштагъ. Зыгорэм шу пэзгъохымэ, ар щитхуагъэм паеп, гушхонгъэ хэсэгъуатэ, сыгукэ нахь ин сэхь», — мыхэр тянэ итугыиэхэр.

хэу ныбжыи сцыгъупшэштэп ары.

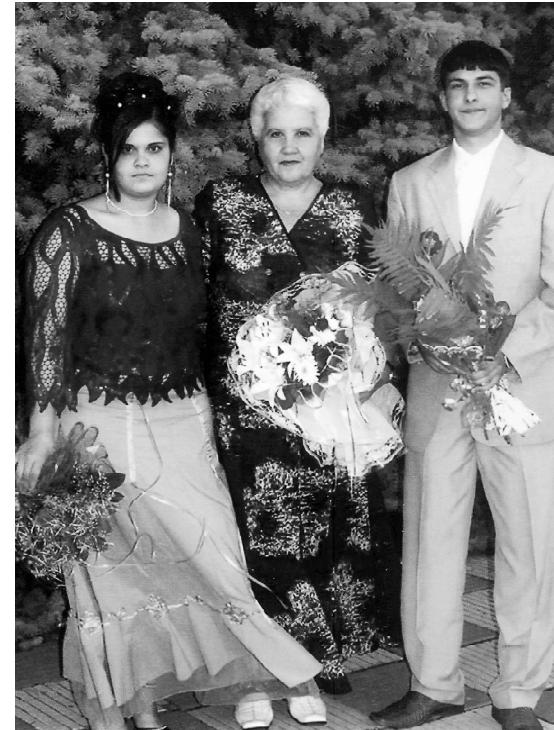
Унагъо сизехъем, кысиогъагъ: «О сиагу пфэрэхьт гуашэм удисыш. Нэжь-түж зэрысам рэхьватныгъэ иль. Угиащэ цыф дэгъу, ыгу хэмгъэки». Зэшыпхухэмкэ тисабыххэм ашыгушукыхэу тыхызыщыклошт мафхэр алтыгъэх. «Кламэ шуафесакъ, шуафэмийгубж. Мыхэр сабых, къагурыборэ щылэп», — мы гущиэхэр ренэу кытагъэх. Ахэр еджехшо хъунхэу фэягъэх. Непэрэ мафэм зыныбжыкэ тэфэрэм юфешэе, нахыкхэхэр еджэх. Пхэрэлтф анахыжкыу Фатимэ унагъо ихагъэу мэпсэу. Ахэм ауж къикыхэрэ Муратрэ Бисльянрэ псэолъеш ѿки юрист гъэсэнтэхэр яхэх хъугъэе, юфшлэп эзфешшъхафхэм альтых. Типхорэлтф пшешшэжкырем Блэгъож. Рите мигэе республикэ гимназиер кыуухыг. Дэгъоу едажагъ. Ицыкгүгом кыншгэжжагъэу инджилызыбзэм изэгъэшшэн пыль. Джары нахькоу эзригъашэ шоигъу. Белоруссиет инахьи пэрт еджа-пэу апшъэрэ гъэсэнтэгъэ зыншгэрагъэгъотырэ Минскэ къэралыгъо лингвистичкэ университетын чэхагъ. Мыш щеджэх яхэх къэралыгъом къарыхырэри. Бзэу зыптылым изгъэшшэн щыльгъэктэнимкэе ми универсиетын амалышхэр щырьях. Ары кызкыхихыгъэри. А гушуагъор итугапеу къылдигоштиштагъэ псаоу къытхэтгъэх тянэ класэ. Анахыкхэу Хазэрэ, Ерстэм, Асфар, Аидэ ябленэрэ — яшшэнэрэ классхэр къыззэрэнкыгъэх.

Унагъом ис закъохэр арэп тянэ кыгъэгъунагъэхэр. Тиахыыл пстэуми ицифышшэхэр зыкваригъэштагъ, итугъэгъуунэхэштэп ахэр зынхэштэп юофшэнэр зесэгъя-

лэлыгъэ сидигъу апигъохыг. Унэкьош клаалэхэм, пшашшэхэм ежыриянэм фэдэу альтытштагъ. Инысэгъухэр, тятышпхухэр шыпхуу фигъэдагъэх. Пкэнччэу хъугъэп нэгуихыгъэу зерафыщыгъэр. «Къо тиагъэм» амылонэу унэкьош клаалэхэм, ахэм къаклэхуагъэхэми ренэу къагъэунэфыгъэх, щылэгъэ зыншгэриами къальэгъу. Ашкэ тэ, зэшыпхухэр, лъэшэу ахэм тафэрэз.

Ныбджэгүнгъэм осэшо ритыгъэ. Еджа-пэтхдэу кысфашыгъагъэр: «Марзет, сабийхэр зеклэ зэфэдэхэп. Зыр дэгъоу еджехт, адэр тлэклэ ауж кинэшт. Зыр рэхьт, адэр тлэклэ шылкэшт. Сыд фэдизэу сабийм кыхэфэгъэ шэнэр е зеклюаклэр угумыхыгъэми, ным е тым уклэлтырыуу икалэ фэмыуб. Ахэм якалэмэ язытет тэш нахь дэгъоу ашэ. Ау «сихэхъашхуэрэу» пломэ, зеклэ кье-ошт. Джар пытэ угы иубыт. Етланэ бэрэ «тлхэр» афэмийгъэуух. Аш сабийм ыгу пеуты, еджехэр яхэхээзэ». Сынубжыкхэхэр. А лъэхханым а гүшшэхэр икуу фэдизэу кызгуршигъагъэх, ау ахэр зэрэшыпкхэхэр джы дэгъу дэдэу сэшэ.

Сэгъэшшагъо иклэлэгъэдэж юофшэн тянэ зэригъэцаклэштагъэр. «Сиофшлэгъу уахтэ суухыгъэ, непэ сиагъэр

икушт» ытуагъэу щитэп. Ишыклагъэмэ, сыхатыр бгы нэси пчыхъэрэ еджа-пэм къэтэу къыхэкытагъэ. Тяти джащ фэдагъ. Мы нэбгыритур зеклэригъэу сакытегушылэн спэккытагъ. Сабийхэр шу альэгъущтагъ. Ялофшэн хэшкылышо фырьяэу, агу етыгъэу агээцаклэштагъ. Шэнгыгъэу, егээджэкэ амалэу ажээлэймикэ юофшлэгъухэм адэгуаштагъ. Клэлэеджаклоу рагэджа-гэхэм дэхабэ арауагъ. Аущтэу ушымтэу еджа-пэм учэтэн, сабиймэ уахтэн пльэкытагъ. Ахэм юофшлакэ сэришьсэ сфехъу.

Непэ гушуагъэ кынхельхэе дэгъукэе, дахэхэе ахэм ягуу зэршырэм. Лъягынгъэшко, осэшо афашуу къаджэм дэсгыгъэх. Сыгу цыкыл мэхъуми, зэхэсэшыкыл лъээто дахэ щыншырахи, лъэуж дахэ кыншэрагъэнагъэр. Сыд аш нахь тхъагъо Ѣш! Тята тянэ нахь нахь пэсалоу юофшэн ыгээтилэхыгъяагъипсануыгъэкэ зэрэфэмийкочыжьрэ къыхэкэ. Кын ыльэгъу алерэ уахтэм еджа-хэм, юофшлэгъухэм афэзэштагъ, пчэдэжжэрэ сабиеу еджа-пэм клохэрэм бэрэ ажэллыгъэштагъ.

2012-рэ ильэсэйм тяни испануыгъэ зэшшыкыуагъэу юофшэн кыншыгынэн фауу хъугъэ. Щилэ мазэм и 30-м, 2016-рэ ильэсэйм идуай ыхъожыгъ. Тигуухэкэ къыддаётинэу, тикын кытфагъэпсынкэе цыфыбэ дэдэ кытфэкогъагъ. Лъяшэу тафраз. Алахым лъэбэхэу пчэдэжжэрэ кытфадзыгъэр шуукэ фэдэ минэу кыншыгырэгъээжжэж.

Ныбжыи сцыгъупшэштэп гүншээ дахэу Бэшкэхьо Мулиэт (щымылэжжым ифэло-фашээзгэцкээрэ Тхьалл Рае игуу-сага) зэшыпхухэм кытилогъэ гүншээ фабэхэр. «А сипшэшшэ цыкыл, непэ лъэшшэу шыгуу цыкыл, шуяна дэгъушор чэшшунагъ. Ау шо шуузиаклон чэшнагъэ зилэр, зэрэчилүү ары нахь! Сыда ахэр зымууасэр! Тыгу кыншэдээжжэ, тикын кытфагъэпсынкэль Мулиэт. Цыфмэ ишуагъэ аригъэкэу, псануыгъэ пытэ илэу Алахым ильэсэйбэрэ щегъал. Кыншурэо егашшэм тирэ нырэ зэрэуимы-ищтхэр, ахэр зэгорэм зэрэуухштхэр. Ау лъэш дэдэу кыншыгынхэу тянэ зэрэтихынгъэр, аужыре ѹудэнэхэе цыклоу тизээзшыгъштагъэр зэрэчэтийнагъэр. Цыфхэм ашыгупшэхэрэпштагъ тята тянэрэ, тафраз зеклэми. Тэ, ялъфыгъэхэм, ны гуклэгъушшэн, шыпхуу клаасэм, нэнэ яшшум, гупсэ халэлым яшысэшшоу ренэу тянэ тигу ильшт.

ПЭНЭШЬУ (Хъодэ)
Марзет, Хъалъэхэе гурут еджа-пэм урсыб-зэмрэ литературэмрэкэ икэлэзегъадж, Сачнэт ыпхуу.

Чыгумрэ уашшомрэ азфагу итэу айгыгъ. Нысэм зэхишшыкыгъ эзрэфыщыгъэхэр, шхээхээфшо афишыгъ. Ядунаайхъожыфэ нэс дэгъоу, дахэу адэпсэу. Ахэр щымылэжжээ зэхъум тэры иупчэжжэгъэхэр. Тэри кыззэрэфыщытнэу кыншгээнагъ Ѣшшэп, лъэшэу тигээрэзагъ. Мыхын гущиэ ныбжыи сцыгъупшэштэп арэп кызыштагъэр арэп кызыштагъэр итугыиэхэр. Тиахыыл пстэуми ицифышшэхэр зыкваригъэштагъ, итугъэгъуунэхэштэп ахэр зынхэштэп юофшэн тянэ зэригъэцаклэштагъэр. «Сиофшлэгъу уахтэ суухыгъэ, непэ сиагъэр

жы ышыгъэп. Лакъом хэс ныбжыи хэхэр нысэхэе елтыгъэхэп, янэм е ашыпхуу фэдагъ. Ежыи дахэу ахэр зэрицагъэх. Тыдэ клоштхэм азэ итэу ышшагъэх. Еж кытфагъэ шыпхуу фэдэу ипшыпхуу хэри, ипшыкхуу зэрицагъэх. «Тянэрэ тята тирэ тиагъэхэм» аригъэуагъэп, сидигуу альыкагъ, альыпхуу. Яшшэжжыхэхэр уяхъопсэнэу агээсэхээштагъ. Ильэс пчэдэжжэрэ итугыиэхэр арэп кызыштагъэр итугыиэхэр. Тиахыыл пстэуми ицифышшэхэр зыкваригъэштагъ, итугъэгъуунэхэштэп ахэр зынхэштэп юофшэн тянэ зэригъэцаклэштагъэр. «Сиофшлэгъу уахтэ суухыгъэ, непэ сиагъэр

жы ышыгъэп. Лакъом хэс ныбжыи хэхэр нысэхэе елтыгъэхэп, янэм е ашыпхуу фэдагъ. Ежыи дахэу ахэр зэрицагъэх. Тыдэ клоштхэм азэ итэу ышшагъэх. Еж кытфагъэ шыпхуу фэдэу ипшыпхуу хэри, ипшыкхуу зэрицагъэх. «Тянэрэ тята тирэ тиагъэхэм» аригъэуагъэп, сидигуу альыкагъ, альыпхуу. Яшшэжжыхэхэр уаяхъопсэнэу агээсэхээштагъ. Ильэс пчэдэжжэрэ итугыиэхэр арэп кызыштагъэр итугыиэхэр. Тиахыыл пстэуми ицифышшэхэр зыкваригъэштагъ, итугъэгъуунэхэштэп ахэр зынхэштэп юофшэн тянэ зэригъэцаклэштагъэр. «Сиофшлэгъу уахтэ суухыгъэ, непэ сиагъэр

 ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЬ

Адыгэ джэгум зелеты

Адыгэ кьашьом фэгъэхъыгъэ пчыхъэзехахъэхэр
Мыекъуапэ изыгъэпсэфыпэ парк мэфэку къэс
щизэхашэх. Зэлукъэхъум нэбгырабэ ахэлажэ.
Кавказым щыпсэур лъэпкъхэм якъашьохэр зы
шогъашэгъонхэр зэхэшаклохэм рагъэблагъэх.

— Тильэпкь икъашьохэр дахэх, — кьеуатэ филология шэнэхэхэмкэе кандидатэу, Адыгэ Хасэм культурэмкэе икомитет ипащэу Шхъяппэлэкъо Гъучыпсэ. — Тишэн-хабзэхэр ныбжыкъе-хэм нахьышлуу зерагъашэнхэм фэшл адигэ кьашьохэм афэгъэхъыгъэ пчыхъэзехахъэхэм ямэханэ зыкъегъэлтыгъэнным тыпиль. Анах дахэу кьашьохэр къыхэтэхых, шүхъафтынхэр афэтешых.

Хьатыяклоу пчэгум нахьыбэ-рэмкэ щытльэгъурэр Урысынэр Адыгейимрэ язаслуженэ трене-рэу Хьот Юныс. Лъэпкь кьашьохэм ятарих, гъэпсыклю ялэм хьатыяклоу къатегуцьиэзэ, адигэ джэгур зэречэ.

Адигэ Хасэм иныбжыкъе къутамэ ипащэу Къумпыл Тлахьири пчыхъэзехахъэхэм язэхэцкючан, хьатыяклоу илэнатэ ыгъэцаклэуу къыхэкъы. Калэхэри, пшъашьхэр кьашьом нахьышлуу

фэгъэсэгъэнхэмкэ хэкыипэхэм альэххуу.

Кьашьор адигэ шэн-хэбээ пытэхэм къащежэх. Ар кыдалтытээ, пчэгум кыцшышьохэрэр дахэу фэпэгъэнхэм, зеклокэ дэйхэр къахэмийфэнхэм лъэпльэх. Мырээ Суандэ, Блэгъожь Диана къызэрталуагъэу, пчыхъэзехахъэхэр ныбжыкъе-хэм еджаплэ афэххуу.

София Фроловар Уфа щыщ, кэлэеджаклоу, илахьылхэр Мыекъуапэ щэпсэух.

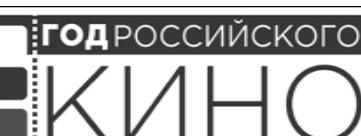
— Адыгэ Республикэм нэду-сэхэр щысиэх, — кытиуагъ Софие. — Сигуапэу лъэпкь зэхахъэхэм сахэлажэ. Кіэлэцыклю къэшьокло купэу «Зэрдахэм» ихудожественнэ пащэу Исмелэ Фатимэ адигэ кьашьохэм са-фегъасэ.

— Софие тикъашьохэр посын-кэу кыгурэлох, — кытиуагъ Исмелэ Фатимэ. — Кьашьом купкэу илэм гукэ лъэлэсэ. Пчэгум къызэрэшьшорэм уеплээ зыхъукэ, артист сэнэхъатым ру-лажъхэрээм афэогъадэ.

— Адыгэ Республикэм нэду-сэхэр щысиэх, — кытиуагъ Софие. — Сигуапэу лъэпкь зэхахъэхэм сахэлажэ. Кіэлэцыклю къэшьокло купэу «Зэрдахэм» ихудожественнэ пащэу Исмелэ Фатимэ адигэ кьашьохэм са-фегъасэ.

Бырсыр зышиырэ къахэкъирэп, ешъуагъэхэр щытльэгъухэрэп. Полицием икъулыкуюшьхэм гумэ-кыгъо ялэп. Сабыйхэм къащувлагъэу зынбыж хэхлэгэхэм анэсэу пчэгум щеуджых. Пчыхъэм сыхъатыр 7-м зэхахъэр аублэ.

Суртхэр зэхахъэхэм къащувлагъэхъэрээм ахэлэхэштых.

 КИНО И ИЛЬЭС

Чэшым фильмэхэм яплыщтых

2016-рэ ильэсээр урысые кином и Ильэс. Аш фэгъэхъыгъэ Йофтхъабзэхэр музейхэм, культурэм иунэхэм, еджаплэхэм, нэмыкхэм ашклох. Шышхъэум и 27-м пчыхъэм «Кином ичэш» зыфиорэ зэхахъэр Мыекъуапэ изыгъэпсэфыпэ парк щыклошт.

Урысые Федерацием культурэмкэ и Министерстве иунашьохэм адиштэу зэхахъэр тикъяалэ щизэхаша. Адигэ Республикэм лъэпкь культурэмкэ и Гупчэрэ кином

и Фондрэ зэгъусэхэу юфыгъор щынэхъыгъэм щыпхыраши.

Шышхъэум и 27-м пчыхъэм сыхъатыр 8-м зэхахъэр къэлэ парк зыгъэпсэфыпэ илэм игупчэу

кьашьохэр зыщызэхашэрэ чып-пэм щаблэшт. Фильмэхэу «Смешарики. Легенда о золотом драконе», «Легенда N 17», «Батальон» зыфиохэрэр къагъэлэгъощтых. Искусствэр зышьогъэштэйонхэм ыпкэ амьтэу фильмэхэм яплыщтых.

«Кином ичэш» зыфиорэр Тульскэм, Красногвардейскэм, Хакурынхэхьаблэ языгъэпсэфыпэ паркхэм ашызэхаша ашоиньоу пшшорыгъэш юфыгъохэр аягэцаклэх.

— Цыфхэм зызэрагъэпсэфы-

щтым даклоу, кином пүнүгъэ мэхьанэу илэр кыыдэтэльтиэ, — кытиуагъ Адыгэ Республикэм культурэмкэ и Министерствэ иотдел ипащэу Хъаджымэ Эльвириэ. — Ныбжь зэфэшьхъаф зиэхэр пчыхъэзехахъэхэм ахэлэхэштых.

Артистхэр, культурэм илофы-шэхэр, цыиф цэрыгэхэр зэхахъэхэм къащугушьштых.

Творческэ купхэу «Шпаргалкер», «Радугэр», «Форварды», нэмыкхэр пчыхъэзехахъэхэм хэлэхэштых.

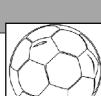
«Ставрополье» Ставрополь, «АГУ-Адыифым» итре-нер шхъяалэу, Урысым изаслуженэ тренерэу Анатолий Скоробогатовым. — Зэлукъэхъум мэхъэнэ ин ятэты, хэгъэгум изэнэхъокуу тызэрэфхъазырьор тыуплэкүшт.

«Астраханочка» Астрахань, «Звезда» Звенигород, «Динамо» Волгоград, «Кубань» Краснодар, «Губернаторым и Кубок» зыфиорэ юфыгъор Астрахань щизэхашагъэх, — кытиуагъ

«Ставрополье» Ставрополь, «АГУ-Адыифым» Мыекъуапэ кубокым фэбэнэштых. Зы мафэм командэ пэгчэ юфыгъор илэшт.

«АГУ-Адыифым» анах дэгьюу щешшэштых щизэхашагъэхэм ашыщэу Наталья Никитинар зэрэхкыжыгъэм къихэкъеу, титренерхэм гумэкъыгъо юфэу ялэр нахьыбэ хыгъээ. Наталья «Звездам» щешэн имурад.

 ГАНДБОЛ

Урысые Федерацием гандболымкэ ибзыльфыгъэ 7-м командэхэу суперлигэм хэтхэм Йоныгъо мазэм и 2016 — 2017-рэ ильэс юфыгъор аублэшт.

Мы мафэхэм ныбджэгъу зэлукъэхъум, турнирхэм клубхэр ахэлажэх.

— «Губернаторым и Кубок» зыфиорэ юфыгъор Астрахань щизэхашагъэх, — кытиуагъ

Нэклубгъор зыгъэхъазырьор юфыгъор ЕМТЫЛН Нурбай.

Зэхэзыщагъэр
ыкИ кыыдэзы-
гъэкъирэр:
Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
Иофхэмкэ, Ыкыб
къэралхэм ашы-
псэурэ тильэп-
къэгъухэм адирялэ
зэпхыныгъэхэмкэ
ыкИ къэбар
жъугъэм иамал-
хэмкэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стянинскэр, 236

Редакциер
зыдэшылэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъялэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэхъыж зы-
хыэрэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушихъаты-
гъэр:
Урысые Федерацием
хэутын Иофхэмкэ, телерадиокъэтынхэмкэ
ыкИ зэллы-
Исыккэ амалхэмкэ и
Министерствэ и
Темир-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шапл, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушихъатыр
эр:
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкИ
пчагъэр
4041
Индексхэр
52161
52162
Зак. 494

Хэутыны
уздыкхэтхэнэу Ѣыт
уахтэр
Сыхъатыр 18.00
Зыщаушихъатыр
уахтэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шхъялэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор
шхъялэм
игуадзэр
МэшлIэкъо С. А.
Пшъэдэхъыж
зыхъыэр
секретарыр
Хъурмэ
Х. Х.

